

JOAN F. MIRA

*“No sé si ens
aclarirem: a Suècia
i a Dinamarca,
per exemple
—països socialment
endarrerits, com sap
tothom—, l’edat de la
jubilació ja ha pujat
als 65 i 67 anys.
A França el bon
poble protesta
perquè potser no es
podran jubilar ja
abans dels 60.
Algú, i no són els
suecs, no ha entès el
curs de la història”*

Tercera vida

“Ahir, la vida professional durava de mitjana quaranta-cinc anys i la jubilació, quinze. La relació, avui, és de quaranta contra vint. Des d’ara i per tant, tenim tres vides successives per organitzar d’alguna altra manera.” Això diu el sociòleg Xavier Gaullier, especialista en el tema al Centre National de la Recherche Scientifique: és una veritat d’aparença banal, i és una revolució en la història llarga o curta de la humanitat (de la humanitat ben alimentada, de moment, i amb bona seguretat social, perquè l’altra humanitat té els mateixos problemes de sempre: menjar prou cada dia, i mirar de no morir-se massa joves). “No tenim elecció”, diu el sociòleg. Cada època engendra la seua organització i la seua forma de vida, que no són immutables: la nostra vida és com més va més llarga, i això ho canvia tot. Els francesos, vostès ho han comprovat els dies passats, han eixit al carrer i gairebé han paralytitzat el país, justament per això: pel confort i la duració de la tercera vida, que pareix que no està del tot assegurada. Fa cinquanta anys, qui es jubilava o es retirava, deixava de treballar i començava a cobrar (poc) en el moment que ja era vell, o a punt de ser vell, i la vellesa solia ser curta i penosa. Però els anys 70 tot van canviar: hi hagué una triple revolució, recorda Gaullier, demogràfica, econòmica i cultural, que va donar a llum un nou tipus de jubilat (jubilat jubilós, n’he dit jo alguna vegada), que abandona el treball sovint abans dels seixanta anys, en condicions de salut, vigor i capacitat econòmica equivalents a les dels actius. I tot això en un clima general que celebra i exalta el temps lliure, l’autonomia personal i l’hedonisme: els nous vells, que no són vells, omplen hotels a l’hivern i a l’estiu, omplen els clubs i les escoles de ball, formen el gruix dels cursos universitaris per a adults, viatgen més que mai, fan reformes a casa, gasten diners a cor què vols en restaurants i en botigues de regals. En trenta anys ha nascut, diu, el planeta de la “tercera edat”, que de passada ha relegat els “vells” (els “vells de debò”) al continent fosc d’una “quarta edat” que recula potser fins als vuitanta anys o més. Els anys de jubilació han esdevingut, en la mentalitat general, un temps o edat meravellós durant el qual, per fi, es pot gaudir de la vida, amb uns bons ingressos, amb bona salut, i a l’abric de les obligacions del treball i de la por de l’atur. Una felicitat, finalment, llarga i assegurada. I del tot merescuda, cosa que la fa encara més plena i satisfactòria.

Que és merescuda, no hi pot haver cap dubte (en general, és clar: de ganduls, n’hi haurà sempre; i jo fa quaranta-tres anys que treballo, ensenyant i escrivint, i si em jubile d’ensenyar no em jubilaré voluntàriament d’escriure, seria com jubilar-me de viure), que siga indefinidament sostenible, ja és una altra qüestió. En el curs del darrer segle, el temps total de treball en la vida d’una persona s’ha reduït a la meitat (el somni de Karl Marx: no ho sé, però la manera d’arribar-hi, Marx ni se la imaginava). El temps “lliure” ocupa ara més de la quarta part de l’existència dels adults, contra un 8% a principis del segle XIX. Però la cosa es pot arribar a complicar si tenim en compte que, de les tres vides, una sola és “productiva” (la segona, posem dels 20 o 25 als 60 anys com a mitjana europea: treballar, produir béns i serveis, fer diners), i les altres dues, primera i tercera (i quarta!) són només vides de consum. De tres (o quatre) generacions coincidents en el temps, una sola “treballa”: no ho fan els xiquets ni els adolescents, ni molts joves de vint anys, ni els “vells”. Gran novetat en la història de l’espècie humana, aquesta divisió de la vida en una sola etapa productiva i dos (o tres) sense “produir”. No sé si ens aclarirem: a Suècia i a Dinamarca, per exemple —països socialment endarrerits, com sap tothom—, l’edat de la jubilació ja ha pujat als 65 i 67 anys. A França el bon poble protesta perquè potser no es podran jubilar ja abans dels 60. Algú, i no són els suecs, no ha entès el curs de la història.